

„Karjatamine põua ajal

Acres U.S.A november 2012 lk. 46-50

Greg Judy

Eluskarja pidajale on lõppematuna paistev põud üks kõige raskematest olukordadest, mida üle elada. See on alandlikuks tegev, ärritav, masendav ning võib endaga kaasa tuua majanduslikke raskusi. Tundub, et kui sinu farm on sattunud põuapiirkonda, lähevad kõik vihmad sinust mööda või kuiv õhk neelab kogu niiskuse isegi siis, kui see läheneb. Ilmateade mainib, et ees ootab järgmine selge nädalavahetus ja vihma pole oodata. Su mõistusele võib tõesti mõjuma hakata kui hiigelsuur vihmapilv koos äikesenoolte ja maad väristava mürinaga on su pea kohal, kuid ühtki tilka maha ei saja! Inimestel ei ole ilma üle võimu, seega ei keskendu me ilmateatele. Olen õppinud fokusseerima end sellele, mida ma kontrollida saan.

Meie farm Missouri keskosas on viimase kahe aasta jooksul kogenud palju ülalmainitud. Ma tahan rääkida mõnedest probleemidest, mida põud välja toob ja sellest, kuidas me neid oma farmis lahendame. Põud on normaalne ja sellega tuleb hakkama saada. Kõige hullem asi, mida teha, on maha kükitada ja vihma lootma jääda. Lootus ei ole pika põua üleelamise strateegia. Söödakoguse, vee, loomkoormuse ja väljapraakimise üle arvet pidamine hoiab sind loomapidamise juures.

2011. a. juunist alates lõppes vihm. 2011. a. juunist kuni 2012. a. märtsini tuli meil 5 tolli (tõlk.: 127 mm) vihma. Meie normaalne aastane sademetehulk on 38 tolli (tõlk.: 965 mm). Kui inimesed küsivad, mis on keskmine sademetehulk keskpõhja Missouris, vastan ma neile: “See sõltub aastast ja sellest, mida sa normaalseks pead.” 2010. aastal oli meil 70 tolli (tõlk.: 1778 mm) sademeid. Kui me liidame meie praeguse aasta 5 tolli 70 tolliga, mis sadas alla 2010. a., saame me kahe aasta keskmiseks 37,5 tolli.

2011. a. kevad algas meil hästi, igal nädalal olid suured sajud, mis panid kraavide äravoolukanalid üle voolama. Me pidime karjatamist palju korraldama, et hoida loomi ära tallamast meie savipõhjalisi karjamaid. 100%-line pühendumine karjatamisele isegi kevadisel mudahooajal, nõuab väga täpset karjamaade jälgimist. Ma mäletan ennast ühel päeval mainimas, et vihm võiks mõneks päevaks lakata. Ole ettevaatlik sellega, mida sa soovid. Lubasin endale hiljem selle suve jooksul, et ma ei soovi enam kunagi, et vihm lõppeks. Me tahaksime jälle näha neid vesiseid karjamaid.

Kui vihmad lõppesid, kogesime juulis ja augustis peaaegu väljakannatamatut kuumust. Pea igal päeval jõudis temperatuur 90⁰F-st (tõlk.: 32⁰C) ülespoole ning tipnes 100⁰F-ga (tõlk.: 37,8⁰C). Kuivus oli väga karm ja kui end kuidagigi pingutasid, oli hingata väga raske. Me alustasime oma karja liigutamist enne kui valgeks läks või täpselt koidu ajal. Paistis, et kari hindas meie tegevust. Seetõttu said nad toituda päeva jahedaimatel aegadel, mis aitas kaasa nende jõudlusele.

Kuiv rohi päevase karjamaade vahetuse ajal – väga toitainetetihe sööt.

OLUKORRA MUUTUS

Üks asi, mis aitas meie enda suhtumist muuta, oli see, et mu naine, Jan, ja mina läksime eelmisel suvel kolmeks nädalaks Lõuna-Aafrikasse puhkusele. Me jätsime kaks hästi välja koolitatud praktikanti farmi eest hoolt kandma. Farmerid mõtlevad tihti nii, et nemad on ainsad, kes farmi efektiivselt majandada suudavad. Sedamoodi mõtlemine teeb sind oma farmi orjaks – sul on vaja eemale saada ja pikk väsitav põud on selleks ideaalne aeg.

Tegelikult läksime me läksime palavast Kesk-Lääne suvekuumast Lõuna-Aafrika imeliselt ideaalsesse talveilma. Milline muutus see küll oli. Me pidasime ühel hommikul Ian Mitchell-Innes'i rantšos isegi lumesõda. Lõunaafriklased ei olnud 10 aasta jooksul sellist lund näinud. Neil oli seda 2 tolli (tõlk.: 5 cm) ja kõik kiirteed suleti koheselt. Milline imeline maa, kuid jäägu see lugu järgmiseks korraks. Lihtsalt mine oma farmist mõneks ajaks eemale. See aitab muuta su suhtumist ja tagasi tulles on su pilk värskem ning sa suudad vastu võtta paremaid otsuseid.

Enne kui me Lõuna-Aafrikasse teele asusime, ühendasime me kaks karja kokku üheks suureks pundiks. Meil olid enne järelkarjatav grupp ja portsjoniviisiliselt karjatav lehmvasikate ning mullikate kari, mis said nüüd kokku üheks suureks karjaks. Niimoodi suurendasime me kahe karja ühendamisega oma tihedust ja me ei pidanud enam kahte karja erinevates kohtades karjatama.

LOOMADE VÄLJAPRAAKIMINE

Ma olen veendunud, et oma mitme karja ühendamine on üks võimsamaid vahendeid, mida põua korral on võimalik oma karjaga ette võtta. Järgmine võtte, millele me keskendusime, oli karjamaal toituvate loomade vähendamine. Me saatsime tapale iga rohusöödal oleva lihaveise, kelle jaoks meil oli tellimus. Iga veise või lamba, kellel leidsime mingeid vigasid, praakisime välja. Kui loomade jõudlus ei vastanud minu ootustele, müüsimise nad maha.

Lammaste ja veiste hinnad olid väga head, kuna me müüsimise nad maha põua alguses ja seega ei saanud me väljapraakimisest nii suurt kahju. Meie lehma- ja lambakari muutus iga kuuga kenamaks! Ma pean tunnistama, et muutusin väljapraakimistes aina karmimaks, kuna madalama kvaliteediga loomad olid juba läinud. Me muutsime raske olukorra, kus sööda hulk oli limiteeritud ja uut ei kasvanud peale, loomade müümise kaudu hoopis rahaliselt positiivseks situatsiooniks.

Alternatiivne reageerimine põua puhul oleks olnud osta heina. Selline käitumine oleks viinud raha välja. Kuid hullem oli see, et me ju ei teadnud, millal põud võib lõppeda. Igakord kui söödad loomi läbi põua, teed sellega surmava vea, mille tagajärjed pole head. Enamikel juhtudel ületab ostetud sööda väärtus toidetava karja väärtuse. Sa riskid oma farmi ja perekonna ressursidega.

Raske on müüa loomi, kelle kallal sa oled aastaid tööd teinud. Ent veel raskem oma loomade maha müümisest on nende põua vältel sisseostetud heinaga toitmine, mille lõppemise kohta puudub igasugune teave. Ära muutu oma karja suhtes emotsionaalseks, müü nad maha. Sa võid alati pärast põuda osta loomi juurde raha eest, mida said põua ajal maha müüdud loomadest. Kui sa üritad kõiki oma loomi põua ajal elus hoida, võid kaotada kogu oma farmi.

Ostetud loomad ei pruugi olla nii head kui need, mida sa maha müüsid. Seda saab parandada aja ja sinu keskkonnas parimalt käituvate loomade valikuga. Kui sa jätab alles oma põhilehmade karja ja paar head pulli, on su järelkasv suuresti mõjutatud allesjäänud pullikarja geneetikast.

Loota, et põud lõpeb, pole see, mida sa tegema pead. Ründä seda ja ründä seda varakult.

Sul on luksus maksta põua lõppedes asendusloomade eest sularahas, kuna sa ei kulutanud kogu oma sääste ära heina sisse ostmiseks. See hoiab sind karja uuendamisel võlgu võtmast. Lihtsalt loota, et põud lõpeb, pole see, mida sa tegema pead. Ründä seda ja ründä seda varakult. Mida varem sa alustad karja vähendamise, seda vähem loomi pead sa kokkuvõttes müüma. Niimoodi säilib väärtuslikku sööta neile loomadele, kes on alles jätud.

Kahe erineva karja kombineerimise, kõikide tapakaalus veiste tapale viimise ja vähemväärtuslike loomade väljapraakimise tulemusena vähendasime me suuresti karjamaade, mis augusti lõpuks enam edasi ei kasvanud, karjatamise survet. Karjamaade taastusperiood tõusis 60 päevalt 150 päevani.

Vihm, mida me eelmisel aastal ei saanud, tuli novembri lõpus ja detsembris. Tänu eelmise sügise hilistele öökülmadele oli karjamaadel võimalus kasvatada vihma saabudes väga kõrgekvaliteediliste aruheinade talvevaru. Tavalisel aastal tuleb meie esimene suurem öökülm umbes oktoobri keskel. 3 tolli (tõlk.: 76 mm) kogu aasta 5-st tollist tuli 2011. a. novembris ja detsembris. Ülejäänud 2 tolli tulid 2012. a. jaanuaris. Need 3 tolli sademeid lubasid meil me tavalistest talvevarudest kasvatada 40%. Me olime väga tänulikud varude suurenemise üle, mida hilinenud öökülmad meile tõid.

Ma olen veendunud, et meil õnnestus kasvatada hilist söödavaru karmi põua tingimustes ainult tänu oma eelnevatele tegevustele. Viimased viis aastat karjatamise abil mulla süsiniku kogumist ja mulla pinnal efektiivselt **toimiva** varise tagavara hoidmist tasusid kuhjaga dividende. Kui me lõpuks hilissügisel saime oma kallid 3 tolli vihma, ei olnud taimed väga suures stressis. Varis püüdis iga vihmapiisa kinni ja hoidis seda paigal. Kusagil ei olnud äravoolu soodustavat paljast mulda.

Me oleme märganud, et karjamaadel, kus karjatamine pole keskendunud rohu tallamisele, puudub varis. Need konkreetset farmid tõesti kannatavad põua ajal, kuna vesi voolab lihtsalt minema. Ei loe see kui palju vihma sajab kui sa ei suuda seda oma farmis kinni püüda. Kui taimed on pika põuaaja tõttu täiesti ära söödud, siis on see nii sellepärast, et omanik ei reageerinud piisavalt kiiresti ja vähendanud oma karja. Pole midagi valesti vihma lootmises ja selle eest palvetamises, kuid tarvitusele tuleb võtta ennetavaid meetmeid ja lasta käiku plaan. Kui sa juba korra oled suure põuaga lasknud kõik farmi karjamaad loomadel esimese rotatsiooniga puhtaks süüa, on liiga hilja hakata planeerima.

Talv oli samuti väga kuiv, ei mingit lund ega vihma. Ma polnud iial näinud talve, kus pole mingeid sademeid ega külma ilma. Muda polnud kogu talve jooksul kusagil, karjamaad olid lihtsalt kuivad. Terve talve ilm oli pehme ja see lihtsustas loomade igapäevast hoolitsemist. Säaatsime tonni sööta, kuna külm ilm ei raskendanud loomadel kehatemperatuuri hoidmist. Lehmad vajasid sooja hoidmiseks vähem sööta.

Pilt (vasakul): Visuaalne lähivaade enne karjatamiskõrguse saavutamist.

Pilt (paremal): Pärast 100 000 naela (tõlk.: 45 359 kg) loomade 24h-st karjatamist.

Lõpuks saime märtsis piisavalt vihma, et taimed muutuksid roheliseks ja 4 tolli (tõlk.: 10,2 cm) pealisest mullakihist märjaks saaks. Sellest allpool asuv mullakiht oli 2011 a. põuast saati ilma igasuguse niiskusega. Ka aprillis tuli paar vihma, mis ergutasid rohtu kuni 16 tolli (tõlk.: 41 cm) kõrguseks kasvama. Mulla aluskihil ei tekkinud võimalust end veega laadida. Mai keskel keerati veekraanid kinni ja kuumus tuli tagasi. Mitte kunagi varem pole me näinud nii ekstreemset kuumust kui sel varasel maikuul.

ENNETA

Esimeseks juuniks oli meil selge, et oleme rohumaa taastumisega hädas. Temperatuur oli 100°F (tõlk.: 37,8°C) juures ilma igasuguste sademeteta olnud 20 maikuu päeva. Pärast karjatamist karjamaad küll taastusid pisut, kui see toimus märkimisväärselt aeglasemalt. Juunikuus kasvatavad meie taimed tavaliselt tuleva suvehooaja tarbeks tonnide kaupa saaki. See konkreetne juuni tundus rohkem nagu meie tüüpiline brutaalselt kuum august. Soodsad kasvutingimused kadusid kiiresti.

Ma otsustasin meie põuaplaani kiiresti töösse rakendada. Ma ei kavatsenud oodata, et äkki tuleb järgmine vihm. Me kombineerisime kaks karja kokku, et loomad ühte piirkonda kontsentreerida. See hoidis meie loomi kahte kohta samal ajal paljaks söömast ja andis meile suurema kontrolli karjamaade taastumise üle. Lisaks suhtusime me igasse oma farmides kasvatatud rohuampsu nagu meie viimasesse. Me müüsimise piisavalt loomi tehes samal ajal kindlaks, et meil on allesjäänud loomadele 180 päeva sööt alles ka juhul, kui vihma ei tule.

Siis müüsimise me kõik kaheaastased nuumhärjad ühele mehele põhja pool, kelle maad oli vihma saanud. Need härjad kaalusid ligi 900 naela (tõlk.: 408 kg) ja neile sobis hästi nina ees olev kõrgeväärtuslik söök. Järgmisena müüsimise me maha kõik oma eelmise aasta üheaastased härjad. See vähendas suuresti karjatamise survet meie farmides. Järgmisena praakisime me välja vanemad lehmad. Sorteerisime välja ka aastased mullikad ja tiined mullikad ning müüsimise need inimestele, kes tahtsid alustada oma rohusöödaratsiooniga geneetiliselt kohastunud karjadega. Meile jäi alles kolmandik loomadest, kellega me kevadel alustasime.

Karjamaarohu ülemise frondi söömine

2012 aasta põud jätkus igapäevaste püsivate temperatuuridega üle 100°F (tõlk.: 37,8°C). Kuna kõik allesjäänud loomad olid ühes karjas, saime me nad kontsentreerida farmi ühte osasse. Me läksime üle igapäevasele karja liigutamisele ja kasutasime ka ajutisi elektrikarjuseid, et saaksime oma järelejäänud väärtuslikku sööta meetri kaupa allesjäänud karjale jagada. Me keskendusime sellele, et kari sööks ainult taimede ülemisi osasid. Iga karjatamise järgselt tahtsime me olla kindlad, et alles jäi vähemalt pool taime kõrgusest, mis kataks maapinda küpsetava päikese eest. See suurem allesjäänud osa aitaks meid muuhulgas ka taimestiku taastumise osas eeldusel, et tulevikus sajab vihma. Kõrgemad allesjäänud taimed aitavad ka vähendada tuult, mis üritab me karjamaid viljatuks kõrbeks muuta.

See oli tõesti üllatav kui vähe kõrgekvaliteedilist rohtu kari igapäevaselt söi. Me kontrollisime igal päeval oma karja iga looma vasakult küljelt tema soolestiku täituvust, kui loom uuele värskete rohulapile läks. Kui looma toitumist piirata, on ta puusaluu ees olev piirkond lohku vajunud. Meie karja toitumine ei olnud piiratud ja nad kogusid kaalu. Nende vasikad kogusid suurt massi toitudes nii piimast kui kõrge energiasisaldusega taimede tipuosadest. Lisaks jälgime me igapäevaselt loomade väljaheiteid olemaks kindel, et nende vatsad töötavad õigesti.

Kui väljaheide muutub liiga vedelaks, annab see meile märku, et peame muutma karjamaa suurust, kuna loomade toiduvalik on muutunud. Vedel väljaheide on indikaatoriks, et loomad saavad liiga vähe rohtu. Sellisel juhul piirad sa loomade valikuvõimalust kvaliteetsetele taimedele. Hoia loomi taimede parimate portsjonite juures ja väljaheitel on kõrvitsapiruka konsistents. Väljaheite hunniku külgedele peaks tekkima kibrulised keerised. Ilusa lõppviimistluse jaoks vajab väljaheitehunnik veel keskele ka väikest tiigikest. Aja oma jalaga lehmakook laiali, sel peaks olema hea, meeldiv lõhn. Need, kes te tõrgute, te ei pea seda ju maitsma!

Kui põuaga üldse midagi head kaasneb, siis on see mineraalide ja toitainete kontsentreerumine taime lehtedes. Piiratud niiskuse tingimustes muutuvad taimed väga toitainerikkaks. Väga märgadel suvedel on rohi palju vesisem ja karja jõudluse näitajad ei ole nii head kui kuivadel aastatel. Vesisemat rohtu peab kari rohkem sööma ja nõnda ei saavuta nad nii häid tulemusi. Põuaaja rohi hämmastab mind ikka veel - see millise jõudluse võib kari saavutada võrreldes tavalise suve mitte nii toitainerikkal rohul olemisega.

See toitainerikka rohu sõnum jõudis minu ajusse kohale aastaid tagasi. Me võtsime mõned suvalisel toidusel olnud lehmad kuivast läänest ja tõime nad märgadele Missouri aruheinadele. Nende vatsad olid kohanenud toitainetihedate lääne rohtudega ja nad pidid koheselt ümber lülituma vesistele aruheinakarjamaade toidule. Nende vatsad ei olnud piisavalt suured, et mahutada nende süsteemi toimimise jaoks vajalik kogus rohtu. Nende vatsa mikroobid ei suutnud aruheinasid seedida, kuna olid kohanenud toitainetihedate lääne heinadega.

Juulis läksin koos Jan'iga kuuks ajaks Uus-Meremaale. Uus-Meremaa on alati olnud koht, mida oleme tahtnud külastada. Enne sinna lahkumist olime me teinud oma praktikantidele karjatamisplaani. Me olime karja paigutanud oma suurimasse farmi. See kindlustas selle, et karja ei peaks mööda avalikke teid vedama järgmise farmi sel ajal kui me ära oleme. Kõik loomad olid poegimise lõpetanud. Lambakarjast olid nooremad ja vanemad jäärad juuli keskel eemaldatud, et ära hoida talvist paaritumist. Meie praktikandid olid selleks ajaks farmitööde jaoks väga hästi treenitud.

Jake, meie St. Paul'ist, Minnesotast, pärit praktikant oli meile tulnud aastaks, mis algas jaanuaris. Ta tundis end meie karjatamispraktikate suhtes väga mugavalt. Jake oli õppinud ära kogu igapäevase eluskarja ja karjamaade olukorra jälgimise. Jake on juba kokku leppinud Todd Churchill'iga Minnesotas asuva Thousand Hills Cattle Company'st karjatamise korraldajana töötamise pärast detsembris meie juures lõpetamist.

Meg, meie praktikant Buffalost, New York'ist, on meiega olnud alates juunikuust. Ta õppis karjatamise ja loomade tervise jälgimise ära väga kiiresti. Neil mõlemal on ees helge tulevik karjakutena. Jake on väga terane märkama karjamaa olukorda pärast iga karjatamist. Ta on ka väga heade füüsiliste eeldustega ning jõuab teha kõiki töid. Ma pole veel näinud vasikat, keda ta kinni püüda ei suudaks. Meg võib kõndida läbi karja ja teha kindlaks iga looma, kes on raskustesse sattunud. Ta suudab anda üsna täpse põhjuse sellele, miks loom hästi toime ei tule. Lisaks teab ta, mida tuleb loomale anda, et teda ravida. Niiet Jake

püüab looma kinni ja Meg viib läbi protseduurid. Meg suudab kindlaks määrata ka lehmade tiinust. Jake'l on kraad inglise keeles, Meg'il loomateaduses. Nad on mõlemad väga taiplikud noored täiskasvanud, kes täiendavad teineteise oskuseid päris hästi.

Me tundsim end väga kindlalt jättes farmi nende kätte. Enne kui me lahkusime, istusin Jake'i ja Meg'iga maha üheks ajurünnakuks. Me kirjutasime üles nimekirja asjadest, mida tuleb igapäevaselt kontrollida. Esimene punkt nimekirjas oli eluskarja igapäevane ligipääsetavus kvaliteetsele joogiveele. Kui karja liigutati igapäevaselt, tuli veepaaki füüsiliselt kontrollida ja teha kindlaks, et see on täis ja töötab korralikult. Selliste kohutavate suvetemperatuuride juures võiks üks päev ilma veeta tappa palju loomi. Sa võid lehma söömist päevaks piirata ja see ei tapa teda, kuid veega on hoopis teised lood. Praktikante koolitati kindlaks tegema, et loomad on varju juhiks, kui temperatuurid tõusid üle 100F. Ma tean, et on jäärapäiseid, kes arvavad, et loomad pole varju vaja, aga mina küll hindan puid kui väljas on 100 kraadi kuuma!

Ma treenisin meie praktikante farmi juhtima nii nagu nad oleksid selle omanikud ja nende elu sõltuks sellest. Niikaua kui neil oli mõtteviis, et farm on nende, tekitas see nende juhtimisse usaldust. Nende mõlema jaoks oli see ka suur õppimisvõimalus. Mind ei ole ju nende läheduses, et öelda, mida teha. Nemad pidid otsustama, mida teha siis, kui midagi valesti läheb. See kuu minu eemalolemist oli ilmselt parim asi, mis võis nende praktikaprogrammi ajal juhtuda. Kindlasti andis see neile kindlust, et nad suudavad omal käel karjatamist juhtida.

Nad said farmi majandamisega meie äraolekul suurepäraselt hakkama. Nad ei kaotanud ühtegi looma kuumuse tõttu ja lehmade/vasikate kari kogus isegi kaalu. Jake ja Meg jälgisid eeskujulikult karjatamisperioode ja karjamaa suuruseid, et kindlustada loomade heaolu. Ma tunnetasin tagasi jõudes koheselt nende palju suuremat enesekindlust. On imeline tunne näha noori kirglikult kogumas karjatamise tarkust kui neile antakse võimalus end tõestada.

Väga hea oli põuast kuuks ajaks eemale saada. Uus-Meremaal lõppes just talv ja kevad oli algamas. Jahedam ilm oli teretunud pärast igapäevast Kesk-Lääne 100F. Rohelised maastikud igal pool olid samuti hingekosutavad. Uus-Meremaa on ilus maa, mida külastada ja kus reisida ning inimesed on ka äärmiselt sõbralikud. Me nägime seal kahe nädalaga rohkem vihma kui Missouri's kahe aastaga! Kohalikud kurtsid, et sajab liiga palju. Ma soovitasin neil oma soovidega ettevaatlik olla. Me nautisime oma reisi täielikult, tulime tagasi puhanute ja värsketena.

Praegu on augusti lõpp ja enne oktoobri lõppu ei ennustata vihma. Temperatuur on alla 100 F langenud, see on positiivne. Me oleme läbi ajanud 110 päeva ilma vihmata, eksperdid kutsuvad Missouri't põua epitsentriks. Meil on ikka alles veel 120 päeva jagu kasvanud sööta, mida pole pärast kevadist karjatamist rohkem puutunud. Enamik teisi loomapidajaid on oma karjamaid mehaaniliselt niitnud, et eemaldada õisikud – väga halb majandamisotsus, mis läks maksma nende karjamaad. Need näevad täna välja nagu kõrbed, alles pole midagi muud peale palja maa. Nad täitsid oma eesmärgi ja neil pole ühtegi õisikut.

Ma kordan veelkord, et keskendudes kevadel enne loomade karjamaale laskmist pikemate taimede kasvatamisele, suudad sa põuaga toime tulla. Olles relvastunud tugevama söödabaasiga, pead sa esimeste põuamärkide ilmnedes oma loomkoormust jälgima. Reageeri varakult ja vabane kõikidest loomadest, keda saad maha müüa. Keskendu igal karjatamisel võimalikult suure söödakoguse allesjätmisele, et kaitsta oma muldi. Kunagi sajab jälle vihma ja kui see juhtub, siis sinu farm suudab selle kinni püüda ja kinni hoida. Sind tasustatakse kiirema karjamaade taastumisega lihtsalt sellepärast, et sa ei lasknud neid parkimisplatsideks närida. Lisaks ära unusta võtta endale oma farmist põua ajal puhkust, et lõõgastuda ja taastuda.

Greg Judy on "Comeback Farms" ja "No-Risk Ranching" raamatute autor. Nende tellimiseks külasta www.acresusa.com lehekülge.